

x Sada Kaur v. Bakhtawar Singh, etc. (Hiarbans Singh, J.)

(9) ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 24 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1968 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਅਨੁਸੂਚੀ A-5 ਦੇ ਹੁਕਮ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼-ਰਾਈਟਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 100 ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਕੇ. ਐਸ. ਕੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ.ਜੇ., ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਡੀ. ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲ
ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ.ਜੇ.

ਸਦਾ ਕੌਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ,

ਬਨਾਮ

ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1964 ਦਾ RSA 1456.

ਰਿਵਾਜ—ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਟਾਂ — ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਵਿਆਹ—ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ— ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਕਸਟਮ ਬੈਰਿੰਗ ਜ਼ਬਤ—ਕੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ—ਅਜਿਹਾ ਰਿਵਾਜ—ਕੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੌਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਹਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ.....

ਆਯੋਜਿਤ, ਉੱਥੇ n ਹੈ, ਜੋ ਕਿ; o ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਰੀਤ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮੋਟਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ.

(ਪਰਾ ੪)

L

1967 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਟੇਕ ਚੰਦ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ

ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 31 ਜੁਲਾਈ, 1968 ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ. ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਬਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ 3 ਨਵੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ।

ਸ੍ਰੀ ਸੀ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮਿਤੀ 7 ਅਗਸਤ, 1964, ਸ੍ਰੀ ਐਨ.ਐਸ. ਸਵਰਾਜ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਮੁਕਤਸਰ, ਮਿਤੀ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੋਧਦੇ ਹੋਏ, ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, 1963.

G. C. ਐਮ ਇਟਲ, ਅਤੇ ਪੀ. ਸੀ. ਜੇ ਏਆਈਐਨ, ਇੱਕ ਡੀਵੋਕੇਟ, ਇੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

NL D¹ ਹਿੰਗਰਾ ਅਤੇ M. S. ਡੀ ਹਿਲਨ, ਇੱਕ ਡੀਵੋਕੇਟ, ਐਫ ਜਾਂ ਆਰ ਸਪੋਡੇਟਸ।

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਆਦੇਸ਼

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਜਜ਼ੇ- 3 ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜੇ ਪੇਡਿਟਫੀ-ਟੇਬਲ 2 ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ)				
1				
1 ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) 1	ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2	ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਜੇ	ਬਖਤਾਵਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਮੁਦਈ 1	ਮੁਦਈ 2
ਵਿਧਵਾ ਸਦਾ ਕੌਰ ਦੇ- ਵਿਰੋਧੀ 1	ਧੀਆਂ [
	I1	II	ਜਸ ਕੌਰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 4	
		ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ :3		

ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਪੁਰਖੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਵਰੀ, 22, 1962 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਧਵਾ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ, ਕਰੇਵਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ।, ਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2. ਉਸ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਬੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ (ਮੁਲਜ਼ਮ 3 ਅਤੇ 4) ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ, ਸਾਂਝੇ ਪੂਰਵਜ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜੱਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤ, ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ

ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ ਦੇ

ਮਾਲਕ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2 ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਦਾ ਕੌਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2, ਕਿ ਮੁਦਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜੱਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1956 ਦਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ 13 ਜੂਨ, 1963 ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ * ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2, ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਚਾਰ-ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਰਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ 7 ਅਗਸਤ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਕੀ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1, ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਉਸਦੇ ਅਸਲ ਭਰਾ ਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2, ਨੇ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਸਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1914 ਦੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਰੀਜ਼ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਪੰਨਾ 166 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ 47 ਹੈ- ਕੀ ਹੈ? ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ? ਉਸ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ? ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਹੈ-

“ਜਵਾਬ।—ਆਖਰੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਫਰਾਂਸਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ:-

'ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ*। ਮੁਕਤਸਰ ਕੋਡ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਸਾ ਸੰਹਿਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: - "ਜੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਰਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ,

ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿਕਾਹ ਜਾਂ ਕਰੋਵਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੱਕ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ (ਪੰਨਾ 124) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- 'ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਧਵਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਗੁਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਦਮ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ (ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ, ਕੁੰਹਾਰਾਂ) ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।, ਖੱਤਰੀ, ਲੋਹਾਰ, ਬੋਦਲਾ, ਚਿਸਤੀ ਵੱਟੂ)। ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਰਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਕਸਰ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ (ਬਾਗੜੀ ਜਾਟ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਟ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ) ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਕਬੀਲੇ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। T¹, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਈਮਾਨੀ ਜ਼ਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:- ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ, ਮੋਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧੂ, ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਗਿਲ ਅਤੇ ਫੁਟਕਲ ਜਾਟ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਖੋਸੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ - ਬੋਦਲਾ, ਨਿਪਾਲ। ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿੱਚ ਚਿਸਤੀ, ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਪਠਾਣਾਂ, ਅਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿੱਚ।

ਨੋਟ।—ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਲੰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ।—ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜਵਾਬ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: - ਪੁਨਰ- ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਉਹ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਜੇਕਰ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਰੇਵਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੌ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਨਾ 173, 174 ਅਤੇ 185 'ਤੇ ਦਰਜ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੌ, ਮੋਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸੱਤ ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਦੋ ਹਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਠ ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਮੋਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਕੇਸ ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਭਾਵ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਸਦਾ ਕੌਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ 1. ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚੋਂ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਪੰਨਾ 106 'ਤੇ ਹਜ਼ਮ ਕੀਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੋਰ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਵੀ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕੌਰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ, ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ-ਹਮਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ, ਭਾਵ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ।

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਪੀਲੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਖਿਲਾਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਟੇਕ ਚੰਦ ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਨੇ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ, 1938 ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 ਅਤੇ ਅਪਵਾਦ 1 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ, ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ 5 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨੌਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਲੇਖਕ ਖੁਦ, ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ 1880 ਅਤੇ 1921 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਨ। ਡਾਇਜੈਸਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਜੇ. ਰੁਸਤਮਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 1925 ਵਿੱਚ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਫਿਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਿਸਟਰ ਰੁਸਤਮਜੀ ਦੁਆਰਾ ਡਾਇਜੈਸਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਰੀ ਰਾਏ (2) ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਗਲਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 1 ਅਗਸਤ 1923 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੰਧ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ। ਉਥੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਕਲੌਤਾ ਜੀਵਿਤ ਭਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਰਾ ਵੀ ਹੋਣ। ਮ੍ਰਿਤਕ. ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਸੰਤੀ ਬਨਾਮ ਪਰ ਤਪ (3) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਗਲਤੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਮੂਲ ਲੇਖਕ ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਰੈਟੀਗਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ

- (1) ILIR? (1961) 2 ਪੀ.ਬੀ. 340 (FB) = AIR 1961 Pb. 301.
- (2) 76 IC 408=AIR 1924 ਸਿੰਧ 17.
- (3) 51 ਪੀਆਰ 1911

ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। \

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ ਰਿਵਾਜ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਰੀਤ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਨਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਬਾਇਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੱਕ, ਤਹਿਸੀਲ ਤੋਂ ਤਹਿਸੀਲ ਤੱਕ ਅਤੇ ਪਰਗਨਾ ਤੋਂ ਪਰਗਨਾ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਬੀਲੇ ਤੋਂ ਕਬੀਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸਤ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਕਸਟਮ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ, ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਅਜੇ ਵੀ ਕਥਿਤ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਆਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਬਣੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੋਈ ਸੜਕੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਆਮ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਰਿਵਾਜ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੈਰੀਜ ਕਸਟਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ, 1914 ਦੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਵਾਜ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰੋ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਸਟਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸਟਮ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਰੀਤੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਅੱਗੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਸ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ 22 ਜਨਵਰੀ 1962 ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਰਹਿ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਵਜੋਂ ਕਰੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ।, ਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2. ਤੀਜੇ ਭਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋ ਧੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਕੋਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਕੌਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਇੱਕ-ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ, ਬਖਤਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾਵਾਂ, ਯਾਨੀ ਦੋ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨਾਲ।

ਨੰਬਰ 2. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਥਿਤੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ, ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ

ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਬੈਚ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, 31 ਜੁਲਾਈ, 1968 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1)। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਸ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜੋ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:...

“ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੋਤ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ।

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ (1) ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਉਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ, “ਕੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੰਨ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ? ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ। ਕੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਨਾਲ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਜੀਵਨ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਾਂ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਸੀ।

ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਬਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਵਾਲ ਦੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ।

(5) ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦਾ ਪੈਰਾ 32 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ: -

"ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਪਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਜਾਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁਭਾਨੀ ਬਨਾਮ ਨਵਾਬ (4), ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਿਗ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮਾਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ (5), ਅਤੇ ਜੈ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (6)।

(6) ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਵਾਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ! ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਪਵਾਦ I ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਕੁਝ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ, ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਕੇਸ ਸਿਰਸਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਬਾਰੂਵੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਕਥਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

(4) AIR 1941 PCT2L

(5) ਏ.ਜੇ.ਆਰ. 1955 SC 266.

/6) ATR 1960 SC N18.

Sada Kaur v. Bakhtawar Singh, etc. (Harbans Singh, J.)

ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਕਲੋਤਾ ਜੀਉਂਦਾ ਭਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੋਰ ਭਰਾ ਵੀ ਹੋਣ।

ਇਸ ਆਮ ਕਥਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ *ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਣ ਬਾਈ* (2) ਹੈ।

(7) ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਬਾਇਲੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲ ਤੋਂ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਕਬੀਲੇ ਤੋਂ ਕਬੀਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਮਾਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ Mst. ਨਿੱਕੋ* (7),

(8) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭਰਾ ਹਨ, ਨੇ ਸਖਤ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੇਸ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਧਵਾ ਦੁਆਰਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ।

(9) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਲ ਦੁਆਰਾ *Mst. ਸੁਭਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ* (4), ਇੱਕ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਿਵਾਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੈਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸ਼ੁੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

(10)) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ *ਮਿ. ਧੀਮੋ* (8) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਰਾ ਦੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ

(7)-A.J.R.7i964 S.f. m[^]

(8) 25 ਪੀਆਰ 1888

ਜੋ ਅਤੇ ਡੀ ਡੀ ਨੇ ਗਾਰਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਡੀ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜੇ, ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ J ਦੀ ਸਹਿ-ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ D ਨੂੰ ਵੀ J ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ

ਜੇਕਰ ਡੀ . ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ D ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅਧਿਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ J ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ।

(11) ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਟੀ. ਘੰਡੀ (9) ਸਿਰਸਾ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ, ਪਰ ਧਿਰ ਗਿੱਲ ਜੱਟ ਸਨ ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤਹਿਸੀਲ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਸੀਲ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

“ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੀਤ ਸਿਰਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।”

ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (9) ਦੀ ਪੈਰਵੀ *Mst. ਇੰਡੀ ਬਨਾਮ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* (10)। ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 450 'ਤੇ ^ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਚੈਟਰਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ: -

"ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ

(9) 88 ਪੀਆਰ 1900।

(19) 115 ਪੀਆਰ 1900.

Sada Kaur v. Bakhtawar Singh, etc. (Harbans Singh, J.)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਰਦ ਸਬੰਧ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ*

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (8), ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (9) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮੀ (11), (ਜਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸਹਿਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਨਾ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦਾ) ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(12) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਇੰਡੀ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) (10), ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਹਾਂ ਕੌਰ (12), ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਵਿਧਵਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ (13) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜਾਟਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

(13) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਿਆਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਕੇਸ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੇਸ 1900 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ (8), ਧਾਲੀਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜੱਟ.

(14) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ (ਦੂਜੇ ਦੋ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਜਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ) ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਹੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਧਿਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਰਨੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਬਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਸ.ਐਸ.ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ [cu_s tom](http://www.cu_s tom) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ *

(11) 74 ਪੀਆਰ 1893

(12) 64 ਪੀਆਰ 1910

(13) 117 ਪੀਆਰ 1888

ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(15) ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਸਟਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ। ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਐਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਕਰੀਜ਼ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 47 ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਉਸਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਆਖਰੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਫਰਾਂਸਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: -

"ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।" ਮੁਕਤਸਰ ਸੰਹਿਤਾ (ਪੰਨਾ 124) 'ਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ: - "ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਵਾ - ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ (ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੱਖ ਜੱਟ, ਕੁੰਹਾਰ, ਖੱਤਰੀ, ਲੋਹਾਰ, ਬੋਦਲਾ, ਚਿਸ਼ਤੀ, ਵੱਟੂ) ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਪੁੱਤਰ ਰਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ (ਬਾਗੜੀ ਜਾਟ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਟ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ) ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।"

ਇਹ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਜਵਾਬ ਲਈ com ਪਾਇਲਰ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਹੇਠਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜਵਾਬ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੈ

Sada Kaur v. Bakhtawar Singh, etc. (Harbans Singh, J.)

ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ । ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਜੇਕਰ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਔਰਤਾਂ ਝਗੜਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ *ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ*, ਪੁੰਨੇ ਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ, ਸ. ਇੰਡੀ ਦਾ ਕੇਸ ਅਤੇ *ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ*, ਇਕ ਹੋਰ ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਰੋਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਏਸਾਖਾ ਸਿੰਘ* (13)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕੇਸ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਹਿਲੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੁਆਰਾ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ. ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੰਪਾਈਲਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

(16) ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ 70 ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 59 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਕਲਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ - ਸਵਾਲ. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸੱਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(17) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਮੋਗਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਿੱਧੂ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 42 ਕਨਾਲ 2 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਤਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਚੌਥੀ ਮਿਸਾਲ ਮੋਗਾ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਗਿੱਲ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੰਤਕਾਲ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਖਦਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਉਦਾਹਰਣ ਨੰਬਰ 6 ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੱਟ ਭੁੱਟਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 10*/11th ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(14) 90 PR M59.

ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਾਈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਕੇਵਲ 1/11/ (ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਰਾਜ 3 d 1/10) ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੱਕ ਜੋਵਾਹੇਵਾਲਾ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਘਟਨਾ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਢਿੱਲੋਂ ਜੱਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੇ ਦਿਓਰ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ 40

ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਘੁਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਘੁਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਲਿਆ।

(18) ਇਸਲਈ, ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਪੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸੀਰੀਅਲ ਨੰ: 3 ਵਿਚਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ *ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਯਮੋ* (8)। ਲੜੀ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਿੱਧੂ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਿੱਧੂ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮੌਕਿਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ 59 ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਇੱਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਪਾਇਲ ਕੀਤਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਲਿਗ *ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ* (5) ਵਿਚ ਦੇਖੋ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਿਸਟਰ ਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਨੰਬਰ 47 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ।

(19) ਤਾਂ *fcSoafor as* ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ *ashailwhole:o* ਹੈ? ਸਬੰਧਤ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਆਂਇਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *■< ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, *ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ* (8)। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਪੰਨਾ 178 'ਤੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜਾਟਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 31, 32, 33 ਅਤੇ 34; ਸਾਰਾ ਸਾਲ 1911-12; ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਮੋਗਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਨਾਲ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦਾ ਜੋ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਉਹ ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਜੱਟ ਵੀ। ਸੋ, ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ *ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ* (8) ਦੀ ਇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।

(20) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ: ਮੈਂ ਜਸਟਿਸ ਚੈਟਰਜੀ, *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇੰਡੀ ਦੇ ਕੇਸ* (10), ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਲ 1900 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਿਸਟਰ ਕਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਪਰ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ

ਜੀਵਨ ਹਿੱਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ, ਸਾਰੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਚੈਟਰਜੀ) ਵਿੱਚ *Mst. ਇੰਡੀ ਦਾ ਕੇਸ* (10), ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ 454 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ

"ਆਖਰਕਾਰ ਮੁਦਈ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਵਿਧਵਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸੁਚੇਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਧਵਾ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਆਨੰਦ ਸਿਰਫ ਉਸ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(21) ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜ਼ੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ 1925 ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿ. ਰਾਰੀਬਾਈ (2), ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਆਮ ਬਿਆਨ ਲਈ ਜ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ 'ਭੁੱਲਰ ਜਾਟ ਸਨ, ਜੋ ਜੁਲੰਦਵਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਿੰਧ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ, ਸਿੰਧ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲੈ ਕੇ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬੇ. ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਸਿਰਫ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੰਦੀ ਦਾ ਕੇਸ (10) ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪਾ (3), ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ - ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਭਰਾ ਹੈ

ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਜੋ ਹਨ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੋਰ ਭਰਾ ਗਏ 1 .

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਡੀਜ਼ ਕੇਸ (10) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਸਨਫਸ ਕੇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। (3) ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਇਦਾਦ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਇਸ ਆਮ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਪਾਦਕ ਦੁਆਰਾ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜ਼ੈਸਟ ਦੇ 1925 ਦੇ ਸੰਸਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਕਥਨ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(22) ਭਾਵੇਂ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ (8) ਦੇ ਇੱਕ ਦਰਜ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਆਪਕ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਾ ਕਰੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਲਖ ਰਾਜ (ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.)

ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਹੈ।

(23) ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿੰਦੂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡੀ ਕੇ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬਾਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ— ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਫੁੱਲ ਬੈਚ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ.ਜੇ., ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ.ਜੇ.

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, --- ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਮੁਲਖ ਰਾਜ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ. 369 ਆਫ 1957

ਦਸੰਬਰ 1, 1969

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਰੂਲਜ਼ (1934)- ਖੰਡ II- ਨਿਯਮ 13.10, 13.12 ਅਤੇ ਸੂਚੀ E- ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950)- ਆਰਟੀਕਲ 311(2)— ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ- ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹਟਾਉਣਾ E ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ-ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਅਜਿਹੇ ਉਲਟ-ਕੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਕਮੀ—ਆਰਟੀਕਲ 311(2)— ਕੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਰੈਂਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸੂਚੀ ਈ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਆਚਰਣ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਲੰਮੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।